

Modern Güzeldir Çünkü İşte

Modern Güzeldir

Mimarlıkta Eleştirel Okumalar 6
Üniversite Öğrencileri Metin Yarışması 2015

"Modern olan herşey güzel olmayabilir; ancak günümüzde duyularımız bize, gerçekten güzel olanın sadece modern olabileceğini söyler."
Otto Wagner, 1902

Bu yıl 6.sı düzenlenen "Mimarlıkta Eleştirel Okumalar – Metin Yarışması", 'modern' ile 'güzel' arasındaki ilişkiye odaklanıyor. Modern olan herşey güzel midir? Güzel olanın sadece modern olabileceğini savunmanın/sorgulamanın kavramsal çerçevesi nasıl kurulabilir? Yarışma, ana motto'dan yola çıkan benzer soruları, mimarlığı merkeze alarak yanıtlamayı amaçlıyor ve zaman/mekân, gerçek/temsil, yeni/eski, yıkım/koruma, unutmama/anımsama, gündelik/ebedi, geçici/kalıcı, yerleşik/göçebe, egemen/azınlık, sahici/sahte gibi ikiliklerle konuyu farklı düşünce eksenlerinde tartışan yazılara ulaşmayı hedefliyor. Konunun kuramsal açımları, mimari modernizmi bu yönde irdelemeye elverişli disiplinler çerçevelerle (sanat ve estetik kuramları, kültürel çalışmalar, tarih ve toplumsal kuram, göstergebilim, mimarlık tarihi ve eleştirisi) kurulan ilişkiye bağlı olarak, katılımcılara bırakılıyor.

Görsel: Mimarlıkta Eleştirel Okumalar yarışma şartnamesi ekran görüntüsü.

Yarışma şartnamesinin ilettiklerini kabaca şu şekilde özetleyebiliriz: "Modern güzeldir." mottosu/sloganı, Otto Wagner'den modern-mimarlık-güzel içerikli bir alıntı¹, ve güncel mimari söylem içinde yer alan bazı ikilikler (unutma/anımsama, yeni/eski, geçici/kalıcı vb.). Modern güzeldir mottosu, yarışma metninin kurduğu bu çerçevede güncel mimarlık söyleminin bir parçası olarak ele alınıp incelenebilir. Bu bağlamda art arda gelen düşünceler: "Modern olan her şey güzel midir?" sorusu uçsuz bir yerde kendi başına sürükleniyor. Bu esnada -herhangi bir zorunluluk olmaksızın- mimarlık konularıyla bağdaşarak kendine yer bulmayı deniyor. Modern güzeldir ifadesi mimarlık gibi geniş bir disiplin üzerinden kendi ortamını kurmayı amaçlıyor; bu durumda yarışma metni bu söylemle birlikte kendini hangi düşüncelere bağlıyor olabilir? Modern güzeldir ifadesi bugün kulağa fazlasıyla yüzeysel gelebiliyor. Bir manifestonun giriş cümlesi gibi olan bu ileti, yüzeyselliği nedeniyle kendi içine kapanarak ifadesizleşiyor. Manifesto benzeri bir cümlemin öğrenciler arası eleştirel düşünce yarışmasında yer almasının güncellik bağlamı, bugünle kurduğu ilişki ne olabilir? Güncel tartışma ortamı açısından düşündüğümüzde öğrencilerin modern mimarlık üzerine tartışması, modern mimarlığın güzelliğini ortaya çıkarması ya da beğeni cetvelinde herhangi bir alanda konumlandırması, "güzel mimarlık" tartışmasını yapması, modern modernizm modernite kavramlarının estetik değerlerle kesişimini ortaya koyması vb. olabilir. Tasarım ve mimarlık gibi disiplinler içinden düşünerek modern güzeldir ifadesini tartışmaya ya da anlamlandırmaya başladığımızda bu söylemin çeşitli ele alış biçimleriyle devam ettirildiğini görebiliriz. Modern güzeldir söyleminin, kendi bağlamsal çerçevesini

¹ "Modern olan her şey güzel olmayabilir; ancak günümüzde duyularımız bize, gerçekten güzel olanın sadece modern olabileceğini söyler." Otto Wagner, 1902

oluştururken mantık hatalarıyla birlikte kurgulanmaya fazlasıyla yatkın olduğunu da belirtebiliriz; yani söylem ele alış biçimlerine bağlı olarak mantık hataları oluşturabilir. Bu yazının amacı modern güzeldir söyleminin olası mantık hatalarını düzeltmek ya da ortadan kaldırmak ve doğru(?) bir tartışma yönergesi sunmak değildir. Yazı, sadece söylemin mantık hataları üzerinden bir analizi ya da okuması gibi düşünülebilir. Bu bağlamda aforizma ya da manifesto benzeri tekil alıntılar üzerinden bir yargıya varmak yerine yerleşik mimarlık söylemleri, mantık hataları, ve olası yorumlar ele alınarak “modern güzeldir” tartışılabilir. Özetle, aşağıda maddeler halinde sıralanmış tanımlama ya da betimleme parçaları, modern güzeldir ifadesi üzerine bir sorgulama yapmayı amaçlar.

1. “Modern güzeldir.” ifadesi karmaşık ileti dizileri gönderir. Bu ifadenin çağrıştırdığı sorular, kavramlar, ve anlamlar iç içe geçerek bir belirsizlik dizini sunmaya yatkındır. Tek başına duran haliyle bu ifade ucu açık ve kişiselleşmeye müsait bir ileti dizisi olarak da düşünülebilir. Bu bağlamda modern ve güzel sıfatlarının ölçüsü, herkes tarafından farklı şekilde belirlenir.
2. Mimarlığı, güzel sıfatı üzerinden modern olacak şekilde belirli bir tarafa yönlendirme çabası da bu söylemin iletilerinden bir tanesidir. Modern güzelse, güzel olanı yapmak isteriz, çünkü güzel olan takdir görür, o halde modern olanı tercih edebiliriz.
3. Modern güzeldir ifadesinin öznellik üzerinden bir yorumu olabilir. Güzel olan nedir ve güzellik nasıl/hangi bağlamda tartışılabilir sorusuyla birlikte mimarlığın güzellik arayışının nedenini de sorgulamak gerekiyor. Örneğin gecekonduları inceleyerek oradaki yaşam üzerinden mimarlık yapan biri, gecekondu mimarisini ve modern mimarlığı, güzel ya da çirkin sıfatlarıyla ele almadan çalışabiliyor. Bu anlamda modern güzeldir ifadesinin gecekondu mimarlığı üzerinde kök salması zorlaşıyor.
4. Hiçbir neden sonuç ilişkisi kurmadan da modern güzeldir denilebilir. O halde tek başına modern güzeldir.
5. Bu söylem modern ve güzel sıfatları arasındaki ilişkiye odaklanıyor, yani “modernizm güzeldir” ya da “modern mimarlık nesnelere güzeldir”deki isim-sıfat ilişkisine değil. Yüzeysel olarak ele alınırsa sıfat-sıfat birlikteliği kurularak örneğin kırmızı uzundur gibi bir ifadeye dönüşüyor. Kırmızı uzundur ve modern güzeldir, “güzel” bir şiirsellik noktasında buluşuyor. Mimari söylemde ilham vericilik noktasında ele alınabilir.
6. Modern güzeldir büyük olasılıkla “modern mimarlık güzeldir” cümlesini iletmek istiyor; ancak bu, içinde zıttını barındıran bir ifade olarak yorumlanmak zorunda da değil. Yani modern mimarlık güzeldir o halde modern olmayan mimarlıklar çirkindir gibi bir çıkarım yapmak zorunda değiliz. Kısacası bu söylemin aksi, “modern olmayan güzel değildir” değildir.
7. Modern, modernizm, modernite kavramları birbirini çağrıştıran fakat birbirinden ayrı olan ifadelerdir. Bu nedenle çoğu kez her biri bir diğerrinin tanımının sınırlarında gezerek onun yerine geçebiliyor. Modern güzeldir ifadesindeki “modern”in karşıladığı anlamlar (gösterilenler), yakın kavram arkadaşları dışında farklı uzak arkadaş kavramların sınırlarında da gezerek bulanık iletilerin üreticisi olabiliyor. Yani başka kavramların sınırında dolanırken kurulan argümanlar mantık hatalarına dönüşmeye yatkın bir hale geliyor.

8. “Modern mimari değil di mi?”² ile birlikte “fazla modern”³. Modern güzeldir söylemi, karşıt bir söylem olan modern kötüdür tepkisel indirgemeciliği ile yan yana gelir. Bkz.: Çöp adam (straw man), yani tepkisel indirgemecilik.
9. Modern sıfatı nasıl bir semantik özelliğe sahiptir? Bir yapı diğerinden daha modern olabilir mi (görecelilik), modernlik skalası/cetveli var mı, modernlik ölçülebilir mi? Yoksa bu söylemin ardında ikili bir algı mı söz konusu? Yani mimarlık ya moderndir ya da değildir.
10. Modern güzeldir çünkü modernin güzel olmaması kadar saçma bir şey olamaz. Villa Savoye güzeldir ve ince pilotileri vardır, pilotilerin güzel olmaması mümkün değildir. Bkz.: Argumentum ad lapidem: Gerekeç göstermeden bir argümanı savunmak.
11. Modern güzeldir ya da çirkin olan modern değildir. Modern güzeldir, güzel olmayan modern değildir, modern mimarlık güzel olduğu için çevremiz modern mimarlıkla donatılırsa güzel olur ve çevremizi güzel yapabilmek için modern mimarlığı tercih etmeliyiz. Modern mimarlığın çeşitli amaçları olabilir ama güzellik üzerinden mimarlığa bir güzelleme yapmak istenirse modern mimarlık şiir gibi bir güzelliği amaçlar. Modern mimarlığın amacı güzele ulaşmaktır. -Eşsiz ve yüce bir şeyden mi söz ediyoruz?- Bkz.: Yanlış ikilem: Yalnızca iki seçeneğin var olduğu savı.
12. “Modern mimari, modern çağın getirdiği bir olgudur. İşte mimarın mimar olduğunu kanıtlayan modern binalar. Modern mimarlık çok etkileyici bir şey, ve oldukça da mükemmel.”⁴ Bkz.: Argumentum ad ignorantiam: Bilgi yoksunluğundan kaynaklanan argüman. Bir kanıt göstermememe rağmen modern güzeldir.
13. Modern güzeldir; modern güzeldir, modern güzeldir... Modern mimarının en güzel örnekleri. Uluslararası stil yalın güzelliği kuran düzgün, klasik, statik ve geometrik biçimler ile mükemmel oranlar bulmak şeklinde tanımlanabilir. Bkz.: Ad nauseam: Kusturana kadar argüman.
14. “1897 yılında J.J. Thomson elektronu buldu. Artık atom bölünmez değildi ve böylelikle yeni bir çağ açılmış ve beraberinde modern fiziğin temelleri atılmış oluyordu. Sanat tarihçiler modern sanatla modern fiziğin aynı zamanda doğduğunu çünkü ikisinin de aynı düşünceden başladığını savunurlar. Dolayısıyla mimari bir eserin başarılı sayılabilmesi için işlevsellik ve güzellik kriterlerini bir arada bulundurmalıdır.”⁵ Bkz.: Red herring: Kasıtlı olarak dikkatleri başka tarafa yönlendirme. Modern güzeldir söylemi, kendini sorgulamaksızın dikkatleri mimarlığın başarı kriterleri sorunsalına yönlendirebilir.
15. "Modern olan her şey güzel olmayabilir; ancak günümüzde duyularımız bize, gerçekten güzel olanın sadece modern olabileceğini söyler." Otto Wagner, 1902. Bkz.: Argumentum ad verecundiam: Otoriteye başvurarak argümanın doğruluğunu kabul etme. Otorite bazen okuyucu için mimarın kendisiyken, bazen de mimar için duyuların kendisidir.

² http://www.arkitera.com/haber/14706/modern-mimari-degil-di-mi_

³ <http://t24.com.tr/haber/erdogan-taksim-camisini-fazla-modern-buldu-mimar-revizyona-gitti,223882>

⁴ <http://blog.aytacengin.com/modern-mimarlik-nedir-nerede-dogmustur>

⁵ http://mimarli.blogspot.com.tr/2008_01_01_archive.html